

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/archiwum/179418,Krzysztof-Pawluczuk-Oni-Rowniez-Moga-Obic-Ochotnicza-Rezerwa-Milicji-Obywatelski.html>
13.03.2026, 19:02

Krzysztof Pawluczuk: Oni Również Mogą Obić – Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej

Licząca w szczytowym momencie ponad kilkaset tysięcy członków Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej hipotetycznie miała być obywatelską służbą pomagającą w zaprowadzaniu porządku i przeciwdziałaniu przestępczości. Niestety sposób jej utworzenia oraz bezwzględna polityczna dyspozycyjność uczyniły z niej narzędzie represji oraz totalitarnej kontroli.

22.02.2023

22 lutego 1946 r., Stanisław Radkiewicz, minister bezpieczeństwa publicznego w Tymczasowym Rządzie Jedności Narodowej, wydał Zarządzenie nr 2 o utworzeniu Ochotniczych Oddziałów Rezerwy Milicji Obywatelskiej. Dzień wcześniej Rada Ministrów podjęła uchwałę o powołaniu Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej (ORMO), w związku z koniecznością „wzmocnienia walki z bandytyzmem oraz wzmocnienia ochrony spokoju i porządku publicznego”. Przez ponad czterdzieści lat działalności ORMO stała się jednym z najtrwalszych elementów aparatu represji oraz charakterystycznym elementem krajobrazu PRL.

Nowa formacja, w zasadniczych założeniach jej twórców, powinna realizować swoje zadania w trzech obszarach: wzmacniania szeregów Milicji Obywatelskiej, udzielania pomocy jej organom oraz przygotowywania rezerw dla uzupełnienia jej szeregów. Komendant główny milicji miał zorganizować jednostki przy komendach wojewódzkich i powiatowych MO, którym organizacyjnie podlegały. Szczegółowe przepisy poszerzyły zakres działalności o komisariaty i posterunki.

W drugiej połowie lat czterdziestych jej członkiem mógł być polski obywatel pomiędzy 17 a 35 rokiem życia, mogący się poszczycić nieskazitelną przeszłością oraz „postawą demokratyczną”. Służba była ochotnicza i niepłatna. Używane hasła, propagujące dbałość o porządek i ład społeczny, ochronę bezpieczeństwa i mienia obywateli, a także likwidację przestępczości, już u zarania dziejów ORMO stały się jedynie sztafą. Kierownictwu PPR zależało przede wszystkim na wykreowaniu w terenie lojalnego i funkcjonalnego zaplecza, pomocnego w dziele utrwalania „władzy ludowej”.

Forpochta stalinizmu

Pierwszym poważnym celem, jaki został postawiony przed ORMO, było zabezpieczenie przygotowań do referendum ludowego oraz jego przebiegu w dniu 30 czerwca 1946 r. Wdrożono intensywny nabór na wszystkich szczeblach organizacyjnych.

Dla lepszego efektu struktury PPR współpracowały z PPS, a nawet z „postępowymi” elementami Stronnictwa Ludowego. Jednocześnie zalecano ostrożność, aby nie dopuścić do służby elementów wrogich klasowo.

W tym też okresie powołany został do życia Główny Inspektorat ORMO, na którego czele stanął Stanisław Kościelewski. Mimo szeroko zakrojonych działań udało się zwerbować jedynie ok. czterdzieści tysięcy osób w skali całego kraju. Członkowie nowej formacji czynnie brali udział

w likwidacji antykomunistycznego podziemia niepodległościowego oraz Ukraińskiej Powstańczej Armii. W 1947 r. uczestniczyli w Akcji „Wisła” – zarówno w wysiedlaniu, jak i w procesie sprowadzania ludności polskiej.

W latach stalinowskich, niosących kolejne reorganizacje ORMO, podkreślano coraz wyraźniej polityczne i ideologiczne priorytety członków formacji, poczynając od codziennych zadań w zakładach pracy. Ormowiec miał walczyć ze szkodnictwem, spekulacją i sabotażem. Zachowując ciągłą czujność wykrywać spiski oraz przejawy wrogiej propagandy. Potrzeba posiadania stałego, jasno zdefiniowanego „wroga” wpisywała się w narrację władzy.

Pomimo znacznego wzrostu kadrowego kilkakrotnie podnoszono pomysł likwidacji ORMO. Za powyższym rozwiązaniem miało przemawiać usunięcie zagrożenia w postaci zbrojnego podziemia oraz politycznej opozycji, a także malejące faktyczne wykorzystywanie ormowców przy jednoczesnej pełnej obsadzie kadrowej w milicji. Podkreślano przy tym znaczne problemy z utrzymaniem dyscypliny służbowej oraz powszechną społeczną niechęć do jej członków. Jednakże ze względu na koszty i problemy, jakie wiązałyby się z ewidentną luką powstałą w komunistycznym systemie bezpieczeństwa państwa, odstąpiono od tej koncepcji.

„Aktyw” przeciwko społeczeństwu

Szczytowe znaczenie i rolę ORMO osiągnęła w końcówce lat 60. Przyczyniły się do tego: użycie członków formacji w tłumieniu strajków studenckich w marcu 1968 r. oraz wejście w życie ustawy o Ochotniczej Rezerwie Milicji Obywatelskiej z 13 czerwca 1967 r. Normatyw ten nadał jej najszerze dotychczas uprawnienia i kompetencje, w tym m.in.: prawo do legitymowania osób i stosowania środków przymusu bezpośredniego, a podczas wykonywania obowiązków służbowych ochronę prawną, jaka przysługiwała milicjantom.

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Artykuł